Ympäristöministeriö
Luontoympäristöosasto
Lainsäädäntöneuvos Erja Werdi
Ylijohtajan sijainen, ympäristöneuvos Saara Bäck

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI YMPÄRISTÖNSUOJELULAIN MUUTTAMISESTA

Yleistä
Esityksessä ehdotetaan, että ympäristönsuojelulain haja-asutuksen talousjätevesien kiinteistökohtaista käsittelyä koskevaa sääntelyä kohtuullistetaan ja selkeytetään eräiltä osin. Muutokset koskisivat ennen vuotta 2004 voimassa olleisiin rakentamisajankohdan mukaisiin vaatimuksiin tai myönnettyyn rakennuslupaan perustuvia jätevesien käsittelyjärjestelmiä koskevaa sääntelyä.

Ehdotuksen mukaan jäteveden perustason puhdistustasovaatimuksen täyttämisen ajankohta riippuisi siitä, millaisella alueella kiinteistö sijaitsee ja myös siitä, millaisia toimia kiinteistöllä tehdään.
Perustason puhdistusvaatimuksesta ja haja-asutuksen kuormitusluvusta ehdotetaan säädettävän lain tasolla nykyisen asetustasoisen sääntelyn sijasta.

Ehdotettuihin säännöksiin liittyvät keskeiset perusoikeudet ovat yhdenvertaisuus (perustuslain 6 §), omaisuuden suoja (perustuslain 15 §) ja vastuu ympäristöstä (perustuslain 20 §:n 1 momentti). Lisäksi ehdotukseen sisältyy perustuslain 80 §:ään valossa tarkasteltavaa sääntelyä.

Yhdenvertaisuus
Keskeinen perusoikeussäännös on perustuslain 6 §:ään sisältyvä yhdenvertaisuussäännös. Esityksen mukaan perustason puhdistusvaatimusta noudatetaan uuden rakennuksen rakentamisessa (156 §).
Perustason puhdistusvaatimuksen noudattamisen ajankohta riippuisi vanhan talousjätevesien käsittelyjärjestelmän osalta siitä, millaisesta alueesta olisi kyse (156 a §) tai siitä, milloin kiinteistöllä tehdään sellainen korjaus- ja muutostyö, jota pykälässä myös ehdotetaan täsmennettävän (156 b §). Tällainen ympäristönsuojeluperusteinen sääntelyn eriyttäminen on tarpeen ympäristön pilaantumisen ja sen vaaran ehkäisemiseksi.

Lisäksi ehdotettu 156 d § sisältää perustuslain 6 §:n valossa arvioitavaa sääntelyä. Muutoksella säädettäisiin sellaisista kiinteistön haltijan henkilöön liittyvistä seikoista, joiden perusteella talousjätevesien käsittelyvaatimuksista voitaisiin poiketa. Haltijan käsite kattaa myös omistajan.
Säännösehdotuksella on yhteys perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussääntelyyn. Nämä ehdotetut kiinteistön haltijaan liittyvät seikat voivat olla perusteena sille, että hakijalle voidaan myöntää poikkeus 154 b §:n puhdistusvaatimuksien toteuttamisesta. Jos vaatimuksen toteuttaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, tulee kunnassa arvioitavaksi kiinteistöllä syntyvä jäteveden määrä tai järjestelmän uudistamiskustannukset haltijan kannalta.

Omaisuudensuoja
Ehdotettu sääntely ei puutu omaisuudensuojan alaan. Lain tasolla säädettäisiin puhdistusvaatimuksesta ja sen sisällöstä (154 b §). Sääntelyn nojalla voidaan kohdistaa velvoitteita kiinteistön omistajiin ja haltijoiden nähden ympäristönsuojelun turvaamiseksi (156 §, 156 a ja 156 b §). Ehdotettu sääntely sisältää myös vanhan jätevesijärjestelmän osalta joustomahdollisuuden (156 d §) poikkeamisen muodossa. Lain vaatimuksista voitaisiin poiketa 156 a §:ssä tarkoitetuilla alueilla.

Myös voimaantulosäännökseen ehdotetaan sisältyvän 156 a §:ssä tarkoitetuilla alueilla sijaitsevien kiinteistöjen omistajille 154 b §:n vaatimuksen noudattamisen määräaika, joka olisi nykysääntelyyn verrattuna noin vuotta ja kuutta kuukautta pidempi.

Muualla kuin vesistöjen tai meren läheisyydessä tai 1-luokan ja 2-luokan pohjavesialueella sijaitsevan kiinteistön omistaja päättää, milloin kiinteistöllä tehdään rakennuslupaa edellyttävä muutos ja vasta tämän yhteydessä talousjätevesien käsittelyjärjestelmä tulee muuttaa vastaamaan perustason puhdistusvaatimuksia (156 b §).

Kuntien ympäristönsuojelumääräykset perustuvat paikallisten olosuhteiden huomioon ottamiseen (ehdotettu 156 c §). Näiden ankarampien vaatimusten edellyttämisellä ehkäistään pilaantumista ja sen vaaraa paikallisesti. Sääntely on tarpeen paikallisten olosuhteiden huomioon ottamiseksi ja ympäristönsuojelulain toimeenpanemiseksi. Ympäristönsuojelumääräykset tulevat noudatettaviksi samassa yhteydessä lain ja asetuksen sisältämien velvoitteiden kanssa. (Perussäännös ympäristönsuojelumääräyksistä sisältyy ympäristönsuojelulain 202 §:ään ja menettelyn osalta 203 §:ään. Kyseisiä pykäliä koskevia muutosehdotuksia ei sisälly tähän hallituksen esitykseen.)

Ehdotettu sääntely (154 b, 156, 156 a ja 156 b sekä 156 c §) on siten sopusoinnussa omaisuudensuojan kannalta.

Vastuu ympäristöstä
Ympäristönsuojelulain tarkoituksena on muun muassa ehkäistä ja vähentää päästöjä, ehkäistä ympäristön pilaantumista ja sen vaaraa sekä poistaa pilaantumisesta aiheutuvia haittoja ja torjua ympäristövahinkoja, turvata terveellinen ja viihtyisä sekä luonnontaloudellisesti kestävä ja monimuotoinen ympäristö sekä torjua ilmastonmuutosta. Esitysehdotus toteuttaa ympäristöperusoikeutta asettamalla haja-asutusalueiden talousjätevesien puhdistustasovaatimuksen lain tasolla (154 b §). Lisäksi säädettäisiin haja-asutuksen kuormitusluvusta ja sen laskemisesta myös lain tasolla (154 a §). Myös ehdotetaan säädettävän siitä ajankohdasta, milloin eri alueilla noudatetaan perustason puhdistustasovaatimusta. Sääntely hajautuisi siten riippuen siitä, millä alueella kohde sijaitsee.

Perustason puhdistusvaatimus tulisi toteuttaa nopeammin määräaikaan mennessä sellaisilla kiinteistöillä, jotka sijaitsevat 156 a §:ssä tarkoitetuilla alueilla. Muilla kuin 156 a §:n alueilla perustason puhdistusvaatimus tulisi toteuttaa kiinteistökohtaisesti määräytyvän ajankohdan mukaan kuten 156 b §:ssä ehdotetaan.

Kuntien ympäristönsuojelumääräyksissä voisi ehdotetun 156 c §:n nojalla antaa ankarampia vaatimuksia kuten nykyisinkin. Ympäristövaliokunta on vuoden 2011 lakimuutoksen (YmVM 18/2010 vp) yhteydessä mietinnössään todennut, että ankarampaa tasoa tarkoittavien vaatimusten sisältyminen kunnan ympäristönsuojelumääräyksiin merkitsi tuolloin kunnan roolin merkittävää vahvistumista. Valiokunta piti tätä perusteltuna, koska sääntelyn tavoitteena on erityisesti kiinteistön lähiympäristössä ilmenevien haittojen ehkäiseminen ja siitäkin syystä paikallisilla olosuhteilla on erityisen suuri merkitys.
Käytännössä kunnan ympäristönsuojelumääräyksillä on keskeinen asema paikallisten olosuhteiden huomioon ottamisessa ja ympäristöperusoikeuden toteuttamisessa. Määräykset tulevat noudatettaviksi samassa yhteydessä, kun kiinteistökohtaiseen talousjätevesien käsittelyjärjestelmän tulee täyttää ympäristönsuojelulain ja hajajätevesiasetuksen vaatimukset. (Ympäristönsuojelumääräyksistä poikkeamista koskeva sääntely sisältyy ympäristönsuojelulain 202 §:ään.)

Asetuksen antaminen ja lainsäädäntövallan siirtäminen
Perustuslain 80 §:stä johtuu, että tarkkarajaisista ja täsmällisistä asetuksenantovaltuuksista tulisi säätää asianomaisissa perussäännöksissä. Esitysehdotukseen sisältyy valtioneuvostolle osoitettuja asetuksenantovaltuuksia 154 a, 154 b 156, 156 c ja 157 sekä 157 a §:ssä. Nämä säännökset muodostavat riittävät perussäännökset asetuksessa annettaville tarkemmille, osin teknisille säännöksille.

Asetuksenantovaltuuksien perusteella asetuksella voitaisiin säätää kuormitusluvusta ja sen laskemisesta, perustason puhdistusvaatimuksen laskennan mitoitusperusteista, jätevesijärjestelmän suunnittelusta, käytöstä ja huollosta, ohjeellisesta puhdistustasosta sekä talousjätevesijärjestelmää koskevasta selvityksestä, käyttö- ja huolto-ohjeesta sekä jätevesijärjestelmää koskevasta suunnitelmasta. Ehdotetut asetuksenantovaltuudet ovat täsmälliset ja tarkkarajaiset ja siten sopusoinnussa perustuslain 80 §:n vaatimusten kanssa. Lisätietona, että Ympäristövaliokunnalle on asetusluonnoksesta toimitettu aineistoa, josta käy esille tämänhetkinen hahmotelma ehdotettujen valtuussäännösten käyttämisestä.